

de antwoord
Jesu sonda-
tot het
priesters
chikt en

et doen.
e socinianen
zeggen tot
g eeren, niet
et-offer, doch
te Offer-
den aan het
gsdood; want
erlei getuige-
s Paascheest
feest van de
kinderen, die
stus door den
id is en ons
het geloof in
aardigmaking
dat Christus'
n vleesch-
terstnacht be-
n ook zijn zin
n bereid, dat
officiu, zijn
geslacht wor-
in de eerste

inianen onzen
n herwonnen
den wij, al
beteekent dit-
ping van hun
'aaschmotief),
ef, Gij HEBT
is geschied de
st der ver-
e maal voor
n g. Niet bij
schen het een
le verbon-
ander, zeggen
i: dat God den
heeft, 't welk
rsambt in den
maar we gaan
welk geschied
or de misken-
ijn ambten, en
als verhoogde,
feet, priester,
oot wel laten
ade in de
ristus' open-
chen, vgl. Joh.
zijne" 17). En

van zijn ver-
u de ure van
t zijne" zoo
i. Komende in
maal, zegt Hij
am mij bereid;
ffer-zijn, den
ad Priester
arom, wa-
en keer om de
ronden uit te
lod, Vader der
an het Mijne,
mij bereid, om
laaf, een wor-
de gevangenis
naam van den

zich in onzen
ok David zei:
o p d a t i k
De dienst van
drukte schaar.
n al bekwaam
st. Ook den
ster geheel ge-
dus werd het
geschiedt om
zijn: het werd
nisch vertoerd.
st gemaakt om
g i n g. Niet
ers Eerste Ge-
at van verhoor-
n rechten te
g dadelijk tot
s u m e e r e n.
ALLES van
ederling en ook
heeft Hij ge-
dermaal ooren,
eeld van den
raten, die ver-
delgd, van een
t worden.

Hij heeft dat boek gegeten, en Hij eet het ook vandaag. Het is in zijn tot rust gebrachte ingewand. Schuldoffer is Hij niet meer, maar Hij laat het gebrachte schuldoffer dagelijks hierboven gelden. Brandoffer is Hij nog steeds, maar Hij wordt niet verteerd. Hij is in dienst, Gods Eerste Officiant, doch Hij is daarin vrij. Hij was vrij om zijn bereide lichaam af te leggen, en om het op Paschen wederom aan te nemen, opnieuw „bereid“.

Daarom wederkomende tot de wereld, zegt Hij: Gij hebt mij andermaal het lichaam bereid; om U van den Troon af te gaan dienen, o mijn God. Houd mij daarom niet vast, gij magdaleensche, ik ben nog niet opgevaren tot mijn Vader, maar ik ben al bezig. Een voorbereid lichaam is een tempel van den Geest; en die Geest is thans van Hemelvaart en Pinksteren en van den Oordeelsdag. O dat ultieme werkprogramma: te oordeelen de levenden en de dooden. Maar ik kan het werk wel aan, o God, en ik kom om uwen wil te doen: Gij hebt ook voor dat laatste werkprogramma het lichaam mij bereid. En mijn vrienden zullen mijn voorbereide paasch-lichaam eenmaal zien in al zijn schoonheid: hún ga ik ook het lichaam bereiden.

K. S.

- 1) Catechesis Racoviensis, ed. G. L. Oederus, Francof. & Lipsiae, 1739, q. 380, p. 707.
- 2) Catechesis, a.w., q. 383, p. 716.
- 3) Catechesis, q. 384, p. 717.
- 4) Catechesis, q. 385/6, p. 721/2. Vgl. Socinus, Disp. de Jesu Christo Servatore, Bibl. fr. Pol., II, 145.
- 5) Korff, Christologie, II, 1941, bl. 186/7.
- 6) Korff, a.w. 217.
- 7) Catechesis, a.w., q. 130, p. 209.
- 8) Catechesis, q. 155, 156, p. 285.
- 9) Faustus Socinus, Christianae Religio brevisissima Institutio, Irenopol, 1656, Bibl. fr. Pol. I, 659, b.
- 10) P. Socinus, Chr. Rel. br. Inst., a.w., 659, a.
- 11) F. Socinus, Chr. Rel. br. Inst., 659, a, b.
- 12) Significat alicui rei omnia membra & omnes artes dare, eoque inter se apte connectere, & sic rem aliquam absolvere seu perficere..... Quae liberatio..... quid aliud significare potest, quam ipsius e morte liberationem, & ad aeternam illam vitam translationem? Joh. Crellii Franci Comm. in ep. ad Hebr., Bibl. fr. Pol., IV, Crellii Opera Excerpt. tom. sec. Elutheropol, 1656, 170, b; vgl. Joann. Crellii Franci Uytlegginge over den Sendt-Brief aan de Hebr., uit het Latijn vertaalt, 1658, bl. 231.
- 13) Ad Librum Hugonis Grotii quem de satisfactione Christi adversus F. Socinum scripsit, responsio, Bibl. fr. Pol., III (Joh. Crellii Fr. Op. t. IV), 226, b, 227 a.
- 14) Crellius, Ad librum H. G., 227, a; vgl. P. de Witte, Uytlegginge der Sociniaensche Dwalingen, 1662, II, 167, b.
- 15) Ludovici Wolzogenii, Comp. Rel. Chr., Irenopol, 1656, p. 11, opgenomen achter dl. VII v. d. Bibl. fr. Pol., bl. 11, a.
- 16) Catechismus Poulse Gemeenten, (ed. Crellius, Schlichting, Rens, uit het Latijn, Vrijburg by Hieronymus Veendam, 1667, bl. 59, vgl. 55).
- 17) Hug. Grotii, Annotationes in Epist. Apost., Operum Theol. t. III, Basilae, 1732, i. l., p. 1046, a.

„De Spits“ der Paaschprediking: Geen openbarings-, — doch heils-historie.

Elders in dit nummer wordt herinnerd aan één der vele hedendaagsche schrijvers, die over de „Opstanding“ zóó spreken, dat de boodschap aangaande de Opstanding meer wordt dan die omtrent den Opgestande, ja, in feite haar verdringt, zoo niet loslaat.

Het is niet altijd gemakkelijk, de quintessence te vatten van de uitvoerige, beeldrijke, maar aan het voor ons geloof tenslotte essentiële punt door- gaans voorbijgaande redeneeringen, die hedendaagsche theologen inzake de Opstanding voordragen. De „Opstanding“, — vaak dient de hoofdletter-van-respect onbewust als surrogaat voor het ontbreken van het belijden der opstanding als historisch feit. De opstanding wordt dan wel aangemerkt als moment in de openbaringsgeschiedenis, doch niet als geopenbaard feit. De één gaat dan uit van Gods spreken over opstanding als feit; de ander van het geloof der kerk aan de opstanding. „Het“ predikt, „het“ geloof, zooals „het“ regent, en zooals „het“ sneeuwt.

En van dit feit, dat „het“ predikt en dat „het“ geloof, gaat men dan in zijn spreken over Paschen uit. Niet van het feit, dat „Hij“ is opgestaan, d.w.z. op een bepaald punt van den tijd en in een bepaald stuk van de ruimte weer lichamelijk verzeen is, zijn menschelek spraakvermogen, zijn lichamelijke beweging en een bepaalde door Hem gewilde licha- melijke vegetatiefunctie en wat dies meer zij, heeft hernomen of genomen.

Hier ligt een gevaar, dat wij onderkennen moeten. Wij hebben zelf steeds ons beïjverd, om het moment der openbaringsgeschiedenis tot

zijn recht te doen komen, en hopen dit te blijven doen. Maar de openbaringsgeschiede- nis is niet hetzelfde als de heilsgeschiede- nis; en dat wordt wel eens al te zeer vergeten.

Van de heilsgeschiedenis kan niet gezegd worden, dat zij „restloos“ geopenbaard werd door God. Wie onder heilsgeschiedenis verstaat: het in den tijd naar vast plan door God successieel verwerkelijken van Zijn gedachten des vredes over ons, en het ten uitvoer leggen van wat Vader, Zoon en Geest, onderling met elkander te rade gaande, en dien aangaande besluitende, hebben vastgesteld als hun werkprogramma, bedacht „vóór“ den tijd, en uit te voeren in den tijd, die bekend zich tevens, dat van dit heil, en van deze heilsgeschiedenis ons niet alles is geopenbaard. Meer dan de helft is ons niet aangezegd. Wat wij daarvan weten moeten, om God tot zaligheid te kennen, en Hem daarin als onzen God aan te nemen, dat heeft God ons gezegd. Maar Gods gedachten zijn dieper dan onze gedachten, ook dieper dan onze Hem aannemende gedachten. De volheid van Zijn gedachten en werken kan God aan ons niet „kwijt“, om het zoo eens uit te drukken. Nimmer KAN de kennis, die God van zichzelf en van Zijn besluiten en hun inhoud heeft, een „archetype“ zijn, waarvan onze kennis dan „eetype“ zou zijn of worden. Archetype is hier zooveel als „stempel“, eetype zoo ongeveer hetzelfde als afdruk van dat stempel, hetzij dan — blijvend — als in „was“, hetzij dan — voorbijgaand — als in „water“, waarin de afdruk niet langer duurt dan een oogenblik (Bonaventura). Het menscheleke is nooit af- druk van het goddelijke, het eindige nimmer van het oneindige, het geschapene nooit van het onge- schapene, hetgeen ten deele is nimmer van hetgeen goddelijk-eenvoudig is. Onze kennis — zelfs voor- zoover haar inhoud betrouwbare zijn, d.w.z. niet met zonde vermengd, kan nooit verder gaan dan wat God geopenbaard heeft. Toen B. de Moor dit opmerkte, om daardoor een hoog noodige, en nog lang niet ver genoeg gaande cor- rectie aan te brengen in het filosofisch drogbeeld van een archetype-eetype-schema in de verhouding van Gods zelfkennis en onze kennis van God, toen heeft Kuyper, om het archetype-eetype-schema te behouden, zich wel met enkele woorden van De Moor's eenvoudige opmerking afgemaakt, maar de opmerking zelf behield haar waarde en klare door- zichtigheid.

En waar nu Gods Raad aangaande de draag- wijde, den actieradius, den inhoud en den zin van de door Hem voorbedachte heils- en oordeelsfeiten door ons denken nimmer ten volle kan worden uit- geput, daar ligt ook in ALLE heils- en gerichtsfeiten, die God in den tijd laat geschieden, VEEL MEER, dan wij, ook al waren wij de meest volleverde bijbel- lezers, ooit daaruit zouden kunnen leeren en ver- staan. Met andere woorden: ook al waren we vol- maakte bijbellezers en uitleggers, ook dan moesten we onze prediking over de heilsfeiten nimmer be- ginnen van uit de openbaringsgeschiedenis, doch steeds van uit den openbaringsinhoud, d.w.z. de (immers geopenbaarde) heilsgeschiedenis, voorzoover deze geopenbaard is. Die inhoud is ook de bevolen inhoud der prediking. Het bevel reikt altijd verder dan ons kunnen, ook in dezen.

Dit alles geldt te meer, omdat wij allesbehalve goede bijbellezers zijn. Wij lezen hem met duizend zonden en gebreken. Ons kennen van het geopen- baarde blijft altijd ten achter bij, en gaat ten deele en tot op zekere hoogte ook in tégen het door God gewrochte heil. Des te meer om deze reden is het principieel te veroordeelen, als een bedrijf van hoogmoed, indien men de prediking van Paschen, of eenig ander christelijk feest methodisch laat uitgaan van de openbaringsgeschiedenis en daarin laat opgaan. Ze moet tot inhoud nemen de heilsgeschiedenis, en zoo eerbiedig en geduldig mogelijk de heilsfeiten willen verstaan, d.i. trachten door te stooten tot de grenzen van onze bevattingsmoge- lijkheid in dezen.

Het zal niet noodig zijn, hier misverstand af te snijden, door expres eraan te herinneren, dat ook de openbaringsgeschiedenis zelf behoort tot de heilsgeschiedenis. Gods spreken omtrent zijn heil is ook zelf administratie van den heilsdienst. Maar de bekendmaking (of openbaring) is toch wat anders dan het bekend gemaakte, in dit verband dus van het bekend gemaakte heil, zelf. HET HEIL IS ALTIJD RIJKER DAN HETGEEN ERVAN GEOPENBAARD WERD. En daarom moet men niet zijn eerste en laatste woord doen zijn: „het“ predikt en „het“ geloof, doch: „het is geschied“, en: Hij heeft het doen geschieden. Hier wordt „het“ herleid tot „Hem“, tot God, die leeft en leven wrocht en werkt. Hier is dat „het“ niet iets onbe- paalds, (zooals in de uitdrukking: „het“ regent), doch iets zeer bepaalds, een zeer bepaald (of- schoon niet ten volle doorschouwde) feit, dat God gewerkt heeft.

Wij merken deze eenvoudige dingen op, omdat

we vreezen, dat de algemeene inzinking in de predi- king, waartegen de thans vrijgemaakte kringen reeds jaren lang worstelen, maar die in de niet vrijgemaakte hand over hand toeneemt, en natuur- lijk ook ons bedreigt, deze opmerking noodig maakt.

Och, het klinkt zoo overtuigend, als een der bovenbedoelde schrijvers opmerkt: de oude satis- factieleer (d.w.z. de leer dat Christus aan den God- delijken Rechter betaald heeft met zijn bloed als Hem voldoening gevende prijs), die oude satis- factieleer heeft het NADEEL, dat ze het gebeuren van Golgotha verlegt van „onze dimensie“ naar „de andere dimensie“. Men bedoelt daarmee, dat volgens de oude satisfactieleer „de spits“ der lijdensgeschiedenis gericht is op God. Die „spits“ — zoo klaagt men — dringt dan door in de dimensie van een verborgen „handel“ tussehen God als Rechter, die betaling vraagt en ook noodig heeft ter ééner zijde, en Jezus Christus, die betaling geeft aan God, ter ander zijde. Maar, zoo zegt men dan — en dat klinkt zoo mooi — „de spits“ der lijdenshistorie moet immers vallen in onze dimensie, dat is, in onze wereld, met onze geschiedenis, met onze nood en onze verlossing uit dien nood? En daarom — zoo heet het dan verder — moeten wij „de spits“ der lijdens- historie op ons gericht zien. De lijdensgeschiede- nis — we gaan nu citeeren — is een stuk, en wel het meest importante stuk, van Gods openba- ring. En Gods openbaring is uiteraard naa ons gekeerd, zij is een daad Gods, die hier in deze wereld iets tot stand bedoelt te bren- gen. Maar dan kan de hoofzaak der lijdensge- schiedenis ook niet liggen in iets, dat zich ach- ter Jezus, achter het Kruls, voor ons on- zichtbaar, zou voltrekken tussehen Jezus en den Vader. De hoofzaak der lijdensgeschiede- nis ligt in wat zich hier in deze wereld voltrekt. Haar betekenis ligt niet in geheimzin- nige achtergronden, maar op den klaren voorgrond. Tot zoover een hedendaagsch auteur. (Korff.) En hij besluit zijn betoog in dezen met deze woorden: „als wij ons verzetten tegen de satisfactieleer, dan is het ons daarbij primair te doen om het hand- haven van de werkelijkheid der openbaring“.

Het komt ons voor, dat de spits van deze schoon- klinkende redeneering door ons alleen dan kan worden afgebroken, indien wij ons blijvend door- dringen van het hier boven kort aangegeven onderscheid tussehen heilen heilsgeschiedenis ter ééner zijde, en open- baring als mede openbaringsge- schiedenis aan den anderen kant.

Nog eens: wij maken die twee niet van elkander los; onderscheiding is nog geen scheiding. En daarom vervalt voor ons ook de klacht van den schrijver, dat op het standpunt der satisfactieleer de betekenis der lijdensgeschiedenis (wij voegen er aan toe: ook van de opstandingsgeschiedenis) wordt verschoven naar „geheimzinnige“ achtergronden. Voor zoover God ons zijn heil geopenbaard heeft (wij zeggen: voor zoover!) is het „geheim“ ons ontsluitend en is de „zin“ er van ons bekend gemaakt.

Maar overigens, juist omdat de heilshistorie meerder is en eerder is dan de openbarings- geschiedenis, klagen wij er allerminst over, dat haar wezenlijke „geheim“ zich afspeelt tussehen den Zoon en den Vader. „Geheim“, nog eens, is hier geen volkomen passend woord, al geven wij gaarne toe, dat noch van Golgotha, noch van Paschen ons de helft is aangezegd. En dan willen wij óók nog ootmoedig er bij belijden, dat van het- geen ons aangezegd is wij ook nog niet eens alles zuiver hebben aangehoord. Maar onder dit voor- behoud willen wij blijven belijden, en dit niet klagen- derwijs, doch in blijden jubel, dat het primaire van Goeden Vrijdag en van Paaschmorgen ligt in de „dimensie“ tussehen Rechter en Borg; dat het ligt in den rechtshandel, die zich, ter uitvoering van den eeuwigen vrederaad, voltrekt tussehen Vader en Zoon. Pas daarna treedt de open- baring in „onze dimensie“ binnen, en vertelt ons van dien rechtshandel, die over ons hoofd heen geschied is, zoo veel als ons noodig is tot geloof en tot aanbidding.

Wanneer tussehen schuldeischer en borg de han- del zich voltrekt van de betaling van de schuld, die een ander dan de borg gemaakt heeft;

of, wanneer tussehen vader en moeder zich de interne handel voltrekt van het afspreken en van het aanschaffen der geschenken, die de kinderen op hun verjaardag zullen krijgen;

en, wanneer dan, hetzij die schuldenaar, hetzij dat kind achteraf zou zeggen: nu ligt de hoofd- zaak van het „gebeuren“ niet in dien handel tussehen schuldeischer en borg, of tussehen vader en moeder, maar de hoofzaak ligt in de be- kendmaking die aan mij geschied is, en de „spits“, de „clou“, de „kern“, het „essentieele“